

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ



План лекції



1. Предмет, мета і завдання дисциплін з питань державної служби

2. Цілі, завдання та функції державної служби

3. Основні принципи державної служби

4. Основні поняття та категорії теорії державної служби



Список рекомендованої літератури:

1. Державна служба: підручник: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; редкол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), О. Ю. Оболенський (заст. голови), С. М. Серьогін (заст. голови) [та ін.]. – К.; Одеса: НАДУ, 2012. – Т. 1. – 372 с.

2. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.: НАДУ, 2011.

3. Оболенський О. Ю. Державна служба: підручник / О. Ю. Оболенський. – К.: КНЕУ, 2006. – 472 с.

4. Баскаков А. Я. Методология научного исследования: учеб. пособие / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.

5. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В. П. Тимощука, А. М. Школика. – К.: Конус-Ю, 2007. – 735 с.



1. Предмет, мета і завдання дисциплін з питань державної служби

- ❖ Держава це передусім об'єднання суспільства, що виражає загальні (для всіх громадян) потреби, інтереси, цілі і волю.
- ❖ Держава – соціально-політичний механізм, що виникає в класовому суспільстві з метою регулювання суперечних відносин між класами і соціальними групами, вирішення конфліктних ситуацій, забезпечення відповідного рівня соціальної, стабільної системи.
- ❖ Категорія “держава” органічно пов’язана з питанням її виникнення коли виникає об’єктивна необхідність політичного регулювання суспільного життя.

ТИПИ ДЕРЖАВ

```
graph TD; A[ТИПИ ДЕРЖАВ] --> B[За класовою природою]; A --> C[За формою правління]; A --> D[За устроєм політичної організації]; A --> E[За характером політичного режиму]; B --> B1[Рабовласницькі]; B --> B2[Феодальні]; B --> B3[Буржуазні]; B --> B4[Соціалістичні]; C --> C1[Монархічні]; C --> C2[Республіканські]; C --> C3[Президентські]; C --> C4[Парламентські]; D --> D1[Унітарні]; D --> D2[Федеративні]; D --> D3[Конфедеративні]; E --> E1[Демократичні]; E --> E2[Авторитарні]; E --> E3[Тоталітарні]; E --> E4[Диктаторські]; E --> E5[Деспотичні]; E --> E6[Ліберальні];
```

**За класовою
природою**

**За формою
правління**

**За устроєм
політичної
організації**

**За характером
політичного
режиму**

**Рабовласницькі
Феодальні
Буржуазні
Соціалістичні**

**Монархічні
Республіканські
Президентські
Парламентські**

**Унітарні
Федеративні
Конфедеративні**

**Демократичні
Авторитарні
Тоталітарні
Диктаторські
Деспотичні
Ліберальні**

❖ Будь-яка держава поряд із вирішенням виключно класових завдань виконує і функції загальнолюдського призначення.

❖ *До таких функцій належить насамперед забезпечення суспільних потреб:*

- організація охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення;
- роботи транспортних засобів і зв'язку;
- захист навколишнього середовища;
- боротьба з епідеміями, злочинністю;
- вжиття заходів щодо запобігання війні та забезпечення миру тощо.

- ❖ **Державне Управління** — один з видів державної діяльності, практичне здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності з втілення в життя вимог законодавства і здійснення на цій основі управлінського впливу.
- ❖ **Органи державної влади, здійснюють державне управління, як цілеспрямований, організуючий і регулюючий вплив на суспільні процеси, відносини, явища, свідомість, поведінку і діяльність людей з використанням повноважень органів виконавчої влади (відповідних інститутів).**

ІНСТИТУТИ ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ

```
graph TD; A[ІНСТИТУТИ ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ] --- B[цілепокладання]; A --- C[організації]; A --- D[регулювання];
```

цілепокладання
(вироблення державної
політики на
стратегічному,
оперативному і
тактичному рівнях)

організації
(створення і
підтримки в
актуальному стані
різних державно-
управлінських
структур)

регулювання
(прийняття законів,
інших нормативних
правових актів,
затвердження
необхідних правил,
норм, стандартів і
забезпечення їх
реальної дії)

- ❖ **Державний апарат органічно пов'язаний із державною службою.**
- ❖ **Державна служба втілює конституційно визначені наміри та цілі держави, її функціональні й організаційні структури, правові норми та процедури, інші елементи і взаємозв'язки в практичний процес суспільного життя, поєднує з кадровим потенціалом держави.**

**ДЕРЖАВНОЇ
ПОЛІТИКИ**

**ЗДІЙСНЕННЯ
ЦІЛЕЙ, ЗАВДАНЬ,
ФУНКЦІЙ І
ПОВНОВАЖЕНЬ
ДЕРЖАВНОГО
АПАРАТУ ТА
ОРГАНІВ
ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ**

**ПРАКТИЧНА
РЕАЛІЗАЦІЯ
ДЕРЖАВНОЇ
СЛУЖБИ:**

**АДМІНІСТРАТИВНИХ
ПОСЛУГ**

**ПОСАДОВИХ
КОМПЕТЕНЦІЙ В
ОРГАНАХ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ**



- ❖ Державна служба являє собою **інститут держави** й одночасно **інструмент суспільства**, за допомогою яких забезпечуються права і свободи громадян, підтримується вільна життєдіяльність суспільства.
- ❖ Як інститут держави державна служба є системою елементів і *взаємозв'язків*, що надають їй певну самостійність і особливу функціональну спрямованість.

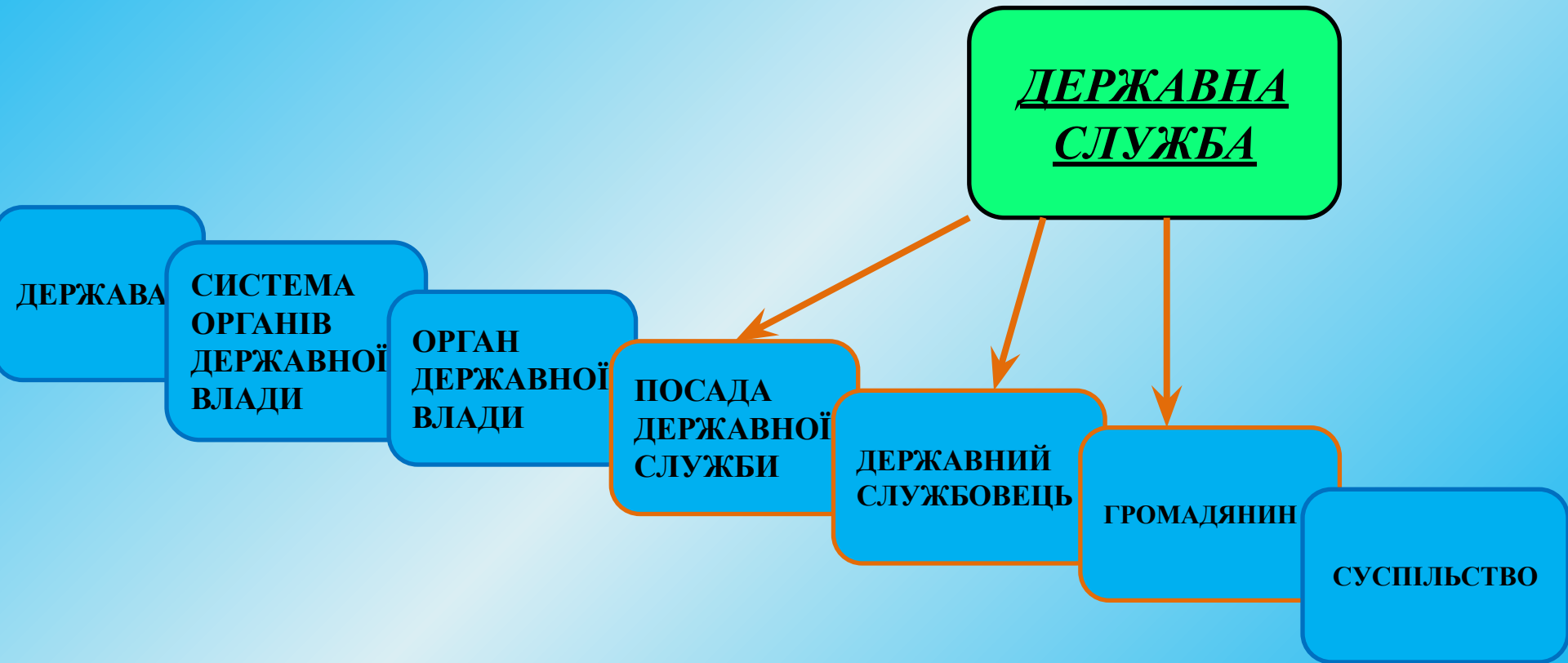
**Цілісність держави,
суспільства
забезпечуються
наступними видами
зв'язків:**

ІНФОРМАЦІЙНІ,
способи і технології
взаємодії та обміну (мова,
освіта, знання, традиції,
культура, комунікація та
інформаційні технології)

ЕКОНОМІЧНІ,
засновані на
спеціалізації та
кооперації праці,
економічних потребах,
інтересах, цілях, обміні
матеріальними,
соціальними і духовними
продуктами і послугами

АДМІНІСТРАТИВНІ,
забезпечують організацію,
регулювання та цілісність
суспільних відносин і процесів

Система зв'язків і елементів, які характеризують взаємодію держави і суспільства



Законодавство України визначає **державну службу** як:

- ❖ професійну діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів (1993 р.);
- ❖ професійну діяльність державних службовців з підготовки пропозицій щодо формування державної політики, забезпечення її реалізації та надання адміністративних послуг (2011 р.).



Закон України «Про державну службу» (2011 р.) також визначив і поняття державного службовця.

Державний службовець – громадянин України, який займає посаду державної служби в державному органі, органи влади Автономної Республіки Крим або їх апарати, одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету, крім випадків, визначених законом, та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з реалізацією завдань та виконання функцій державного органу або органу влади Автономної Республіки Крим щодо:

- ❖ підготовки пропозицій стосовно формування державної політики у відповідній сфері;
- ❖ розроблення, експертизи та/або редагування проектів нормативно-правових актів;
- ❖ надання адміністративних послуг;
- ❖ здійснення державного нагляду (контролю);
- ❖ управління державним майном або майном, що належить Автономній Республіці Крим, державними корпоративним правами;
- ❖ управління персоналом державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим або їх апарату;
- ❖ реалізації інших повноважень відповідного органу.

МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

надання студентам, слухачам системи професійної підготовки та післядипломної освіти державних службовців комплексу сучасних умінь, знань і навичок з предмета

ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІН

Вміння аналізу, прогнозування, планування та спрямування своєї діяльності на посаді в органі державної влади / органі місцевого самоврядування

Практичне використання конституційно-правових засад та основних принципів державної служби

Формування вміння організовувати свою професійну діяльність у межах законодавчих положень

Вміння використовувати в професійній діяльності системні знання з державної служби

2. Цілі, завдання та функції державної служби

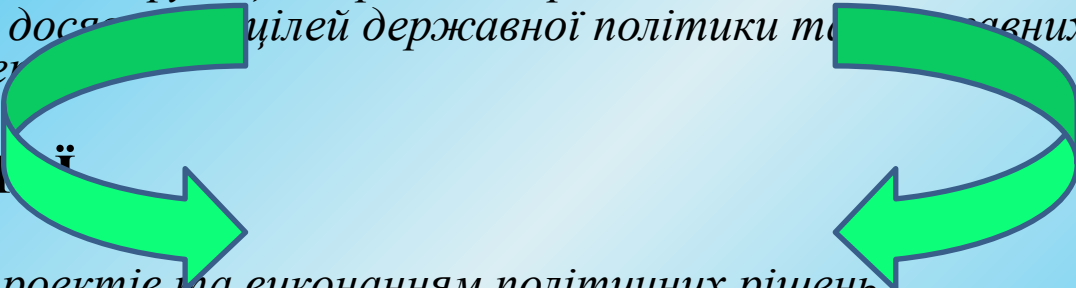
Охорона
конституційного
устрою та реалізація
положень
Конституції України

Забезпечення
результативної та
ефективної діяльності
органів державної
влади відповідно до
їх повноважень і
компетенції шляхом
надання професійних
управлінських послуг

Створення умов
для розвитку
громадянського
суспільства

**ОСНОВНІ
ЦІННОСТІ
СПРЯМУВАННЯ
ДЕРЖАВНОЇ
СЛУЖБИ**

Забезпечення
реалізації прав та
свобод людини і
громадянина

- Реалізація завдань і функцій держави через здійснення повноважень
 - Забезпечення досягнення цілей державної політики та державних політик у певних публічних сферах
 - **ЦІЛІ**
 - **ДЕРЖАВНІ**
 - **СЛУЖБИ**
 - Підготовка проектів та виконання політичних рішень
 - Забезпечення стабільності в політичній, економічній і соціальній сферах та суспільного добробуту
- 

*Удосконалення порядку
добору кадрів, просування по
службі, присвоєння рангів,
стимулювання праці*

•Служба внутрішньої служби

захист законних інтересів громадян, підприємств, установ і

*Створення соціальних,
інформаційних,
матеріально-фінансових
умов для ефективної
діяльності персоналу*

державного ладу, розвиток громадянського суспільства

економіко-політичних і правових умов для досягнення цілей органів влади

ефективного функціонування механізму держави та державного апарату

*Забезпечення
належного
функціонування системи
підвищення кваліфікації
ДС*

захист корпоративними правами

забезпечення апарату органів державної влади висококваліфікованими фахівцями

*забезпечення прозорості публічності в діяльності державних службовців і державного апарату,
прозорості, викорінення корупції*

Найважливіші функції державної служби

```
graph TD; A[Найважливіші функції державної служби] --> B[ПРАВОТВОРЧА]; A --> C[ОРГАНІЗАЦІЙНА]; A --> D[РЕГУЛЮВАЛЬНА]; A --> E[ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНО-ВІДНОВЛЮВАЛЬНА]; A --> F[ПРИМУСУ]; A --> G[КОНТРОЛЮ];
```

ПРАВОТВОРЧА

формування та забезпечення реалізації державних політик і нормативно-правових актів, підвищення якості нормотворчої діяльності органів державної влади

ОРГАНІЗАЦІЙНА

створення системи державної служби та підтримання в ній порядку й законності; розвиток кадрової політики, правового, економічного, соціального, організаційного та культурного інститутів державної служби

РЕГУЛЮВАЛЬНА

розробка й забезпечення реалізації державних програм на основі відповідної державної політики, регулювання господарського життя в країні

ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНО-ВІДНОВЛЮВАЛЬНА

забезпечення прав і свобод людини й громадянина

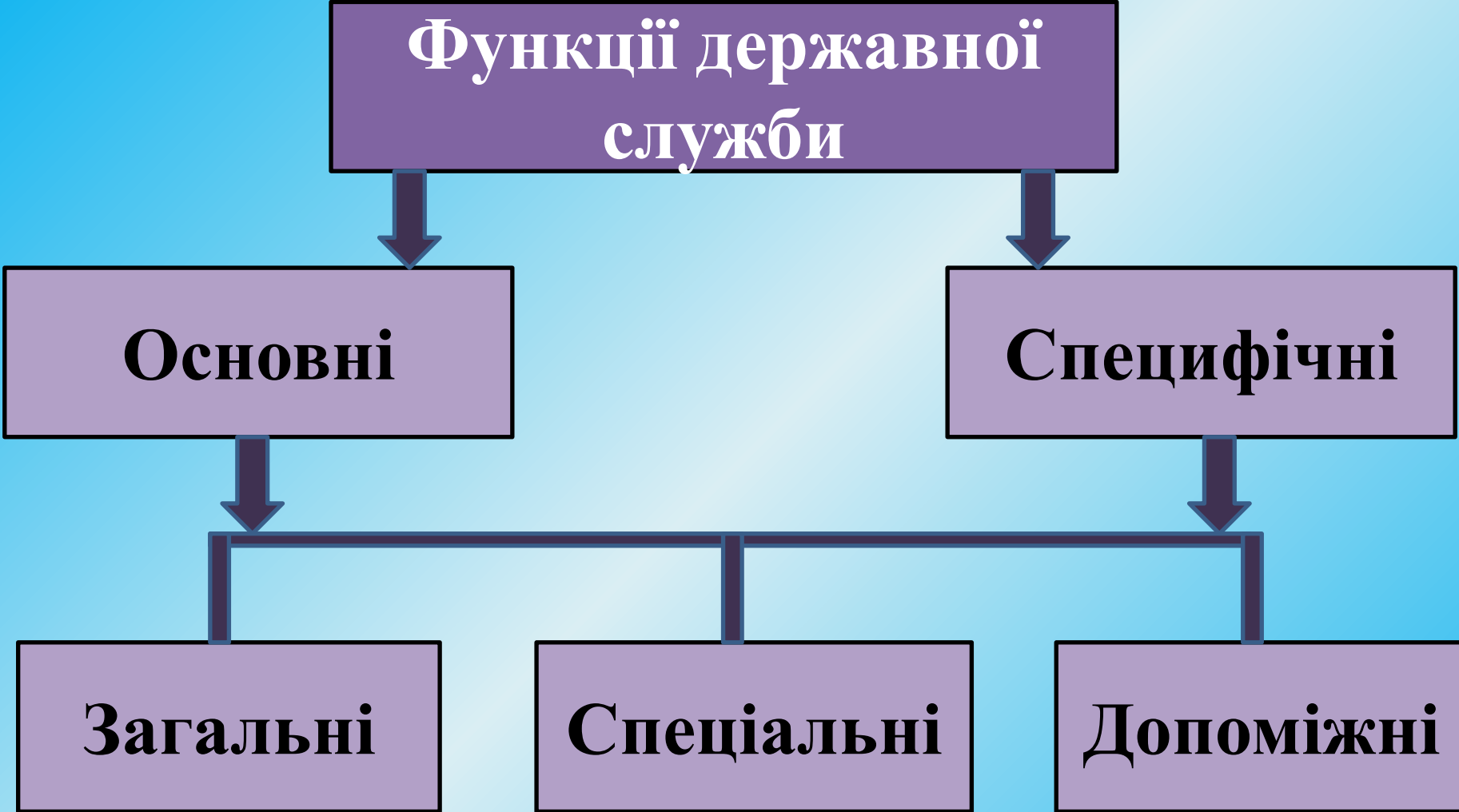
ПРИМУСУ

застосування державою заходів державного примусу в суворо визначених ситуаціях як необхідний елемент демократичного правового порядку

КОНТРОЛЮ

забезпечення державного контролю (нагляду) у сфері управлінської діяльності держави

**Функції державної
служби**



```
graph TD; A[Функції державної служби] --> B[Основні]; A --> C[Специфічні]; B --> D[Загальні]; B --> E[Спеціальні]; B --> F[Допоміжні]; C --> F;
```

The diagram is a hierarchical flowchart. At the top is a purple box with the text 'Функції державної служби'. Two arrows point down from this box to two separate purple boxes: 'Основні' on the left and 'Специфічні' on the right. From the 'Основні' box, an arrow points down to a horizontal line. From this line, three arrows point down to three separate purple boxes: 'Загальні', 'Спеціальні', and 'Допоміжні'. From the 'Специфічні' box, an arrow points down to the same horizontal line, specifically to the arrow connecting to the 'Допоміжні' box.

Основні

Специфічні

Загальні

Спеціальні

Допоміжні

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ



1. Вироблення пропозицій до державної політики та державної політики в певних публічних сферах, прогнозування їх цілей та наслідків реалізації, визначення методів оцінки результатів впровадження зазначених політик

2. Реалізація державної політики та моніторинг досягнення її цілей

3. Надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам

4. Інформаційне забезпечення діяльності органів державної влади, тобто збирання, отримання, опрацювання та аналіз інформації, потрібної для здійснення державно-управлінської діяльності

5. Прогнозування розвитку механізму держави, державного апарату, органів державної влади, державної служби, стандартів державного управління

6. Прогнозування цілей та моделювання розвитку механізму держави, державного апарату, державної служби, органів державної влади, стандартів державного управління

8. Планування як визначення напрямів, темпів, кількісних і якісних показників тих чи інших процесів у системі державного управління, функцій держави спрямованих на досягнення попередньо визначених цілей;

9. Керівництво – встановлення правил, нормативів, напрямів діяльності та окремих дій органів державної влади , керованих об'єктів

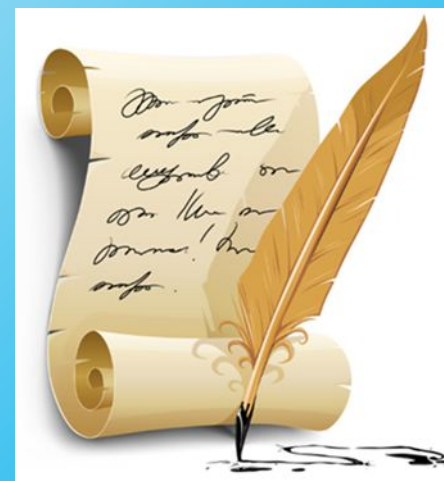
10. Координація – погодження діяльності різних структур державного механізму для досягнення загальних цілей і завдань держави

11. Розпорядництво – оперативне регулювання режиму належної державної діяльності

12. Облік – фіксація та аналіз інформації щодо повноважень і переліку органів державної влади, державних управлінських рішень, реєстру

13. Контроль – визначення відповідності фактичного стану державної служби, її структури

❖ **Специфічні функції** державної служби, з одного боку, можуть розглядатися як регулятивний чи інший організаційний вплив (діяльність), який передбачає обмежене й доцільне втручання у сферу економіки та соціально-культурного будівництва, де нерідко об'єкти управління не належать державі й мають значну самостійність у виборі рішень і їх реалізації.



контроль за
дотриманням
законодавства про
державну службу і
діяльністю її
персоналу.

інформування
громадськості про
діяльність органів
державної влади та
державних службовців

п державної служби

вної кадрової політики у сфері державної служби;

прогнозування розвитку персоналу

запровадження
правових механізмів
захисту прав та
інтересів державних
службовців

активності державної служби в органах державної влади;

е та організаційне забезпечення комплектування персоналу

адження сучасних типових схем управління та їх методичного забезпечення;

визначення та унормування профілів професійної компетенції посад

Організація та метод. професійної компетенції осіб;

забезпечення
професійною
підготовкою та
післядипломною
освітою ДС;

удосконалення
соціально-правових
умов і гарантій
діяльності

• **Спеціальні функції державної служби:**

- Розробка та введення нормативів чисельності, матеріальних, фінансових і трудових витрат органів державної влади;
- Обґрунтування фінансових та інших матеріальних витрат на утримання персоналу органу
- Вироблення критеріїв оцінки ефективності діяльності державних службовців
- Розробка нормативних правових актів, які визначають державно-службові відносини в органах державної влади із спеціальним статусом.

3. Основні принципи державної служби

❖ **Принципи державної служби** – вихідні положення та теоретичні ідеї, що відображають об'єктивні закономірності розвитку суспільства й держави, найбільш характерні риси організації та функціонування не тільки самої державної служби, а й усієї системи державного апарату.



Конституційні принципи	Організаційно-функціональні принципи
❖ принцип служіння народу України	❖ принцип обов'язковості виконання для державних службовців рішень, прийнятих вищими органами державної влади та керівниками в межах їхніх повноважень і згідно із законодавством України
❖ принцип верховенства Конституції України та законів над іншими нормативно-правовими актами	❖ принцип єдності основних вимог, що висуваються до державної служби
❖ принцип пріоритету прав і свобод людини та громадянина	❖ принципи професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності, відданості справі державних службовців
❖ принцип демократизму і законності	❖ принцип прозорості в здійсненні державної служби
❖ принцип гуманізму та соціальної справедливості	❖ принцип персональної відповідальності державних службовців за рішення, які вони готують і приймають, за невиконання чи неналежне виконання своїх посадових обов'язків
❖ принцип єдності державної влади	❖ принцип дотримання прав і законних інтересів органів місцевого самоврядування
❖ принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову	❖ принцип дотримання прав підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян
❖ принцип рівного доступу громадян до державної служби	❖ принцип стабільності кадрів державних службовців у органах державної влади
❖ принцип політичної нейтральності державної служби	❖ принцип соціальної захищеності державних службовців
❖ відокремлення релігійних об'єднань від держави	

•ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

- Верховенства права*

- Патріотизму та служіння Українському народу*

- Законності*

- Рівного доступу до державної служби*

- Професіоналізму*

- Доброчесності*

- Політичної неупередженості*

- Прозорості діяльності*

- Персональної відповідальності державного службовця*

4. Основні поняття та категорії теорії державної служби

Законодавство України визначає державну службу як:

- ❖ професійну діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів (1993 р.);
- ❖ професійну діяльність державних службовців з підготовки пропозицій щодо формування державної політики, забезпечення її реалізації та надання адміністративних послуг (2011 р.).



Професійна діяльність – діяльність, яка є для особи професією, тобто основним родом трудової діяльності.

Закон України «Про державну службу» (2011 р.) також визначив і поняття державного службовця.

Державний службовець – громадянин України, який займає посаду державної служби в державному органі, органі влади АРК або їх апараті, одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює повноваження і функції державного органу щодо:

- ❖ підготовки пропозицій стосовно формування державної політики у відповідній сфері;
- ❖ розроблення, експертизи та/або редагування проектів нормативно-правових актів;
- ❖ надання адміністративних послуг;
- ❖ здійснення державного нагляду (контролю);
- ❖ управління державним майном або майном, що належить Автономній Республіці Крим, державними корпоративним правами;
- ❖ управління персоналом державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим або їх апарату;
- ❖ реалізації інших повноважень відповідного органу.

Державний орган (за Конституцією України – орган державної влади) – запроваджене в структурі державного апарату в установленому порядку утворення, яке характеризується правовим статусом, цілями, завданнями, функціями, повноваженнями, структурними особливостями та спеціальною компетенцією.

Апарат – структура органу управління разом із підпорядкованими територіальними його відомствами.

Посада державної служби – визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим або їх апарату з установленими відповідно до законодавства посадовими обов'язками у межах повноважень.

Посадові обов'язки – перелік функцій і повноважень, закріплених за посадою державної служби, які зобов'язаний виконувати державний службовець та які встановлені його посадовою інструкцією.

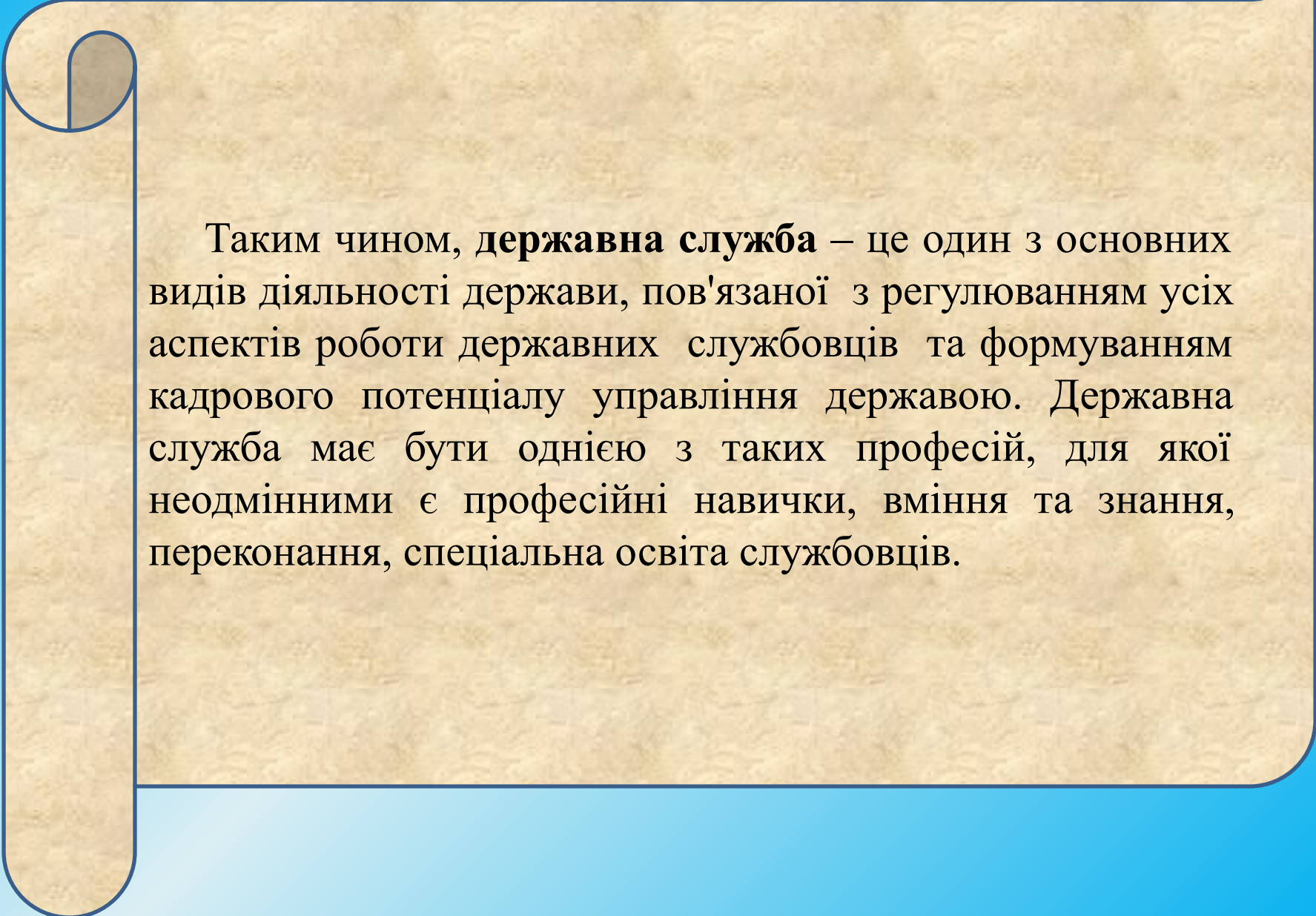
Профіль професійної компетентності посади державної служби – комплексна характеристика посади державної служби, що містить визначення змісту виконуваної за посадою роботи та перелік спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних державному службовцю для виконання посадових обов'язків.

Статус державного службовця – особливий вид спеціально визначених і гарантованих державою норм, що характеризують місце державного службовця в суспільстві.

Рівень професійної компетентності особи – характеристика особи, що визначається її освітньо-кваліфікаційним рівнем, досвідом роботи та рівнем володіння спеціальними знаннями, уміннями та навичками.

Службова дисципліна державного службовця – неухильне додержання присяги державного службовця, сумлінне виконання ним службових обов'язків.

Службові обов'язки – сукупність обов'язків державного службовця, визначених Законом України "Про державну службу", правилами внутрішнього службового розпорядку відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим або їх апарату, та його посадових обов'язків.



Таким чином, **державна служба** – це один з основних видів діяльності держави, пов'язаної з регулюванням усіх аспектів роботи державних службовців та формуванням кадрового потенціалу управління державою. Державна служба має бути однією з таких професій, для якої неодмінними є професійні навички, вміння та знання, переконання, спеціальна освіта службовців.